

بہارِ خزاں گزیدہ

رضوان اللہ

بنام خدائے سخن آفریں	گل و رنگ و بوئے چمن آفریں
بمیدان محکم کند کوہسار	ز کہسار برپا کند آبشار
بہ کہسار سایہ کند آسماں	بداماں مہ و مہر و سیارگاں
درویش چہ خروارِ لعل و عقیق	بروش بہ ابر آشنا و رفیق
مزین بہ اشجارِ یاقوت رنگ	پوشند اشجارِ زنگی سنگ
زمین ہم ز اشجارِ رونق پذیر	ثمرہا بیارند آنہا کثیر
زمین زر بیارد ز پہنائے کشت	محکم خدا کشت گشتہ بہشت
بمردانِ پُر عزم آباد شد	پرکاہ بالید و شمشاد شد
خدائے شب و روز و شام و سحر	بہار و خزاں باغ و اشجار و بر
بہار و خزاں را کسانے کہ دید	ہمہ تلخ و شترین دوراں چشید

بهاراں بداند گلستاں فروش	خزاں را بداند نیستاں بدوش
بهاراں چو آید بیارد گهر	شجر هم بیارد ثمرها نذر
فرستندۀ خاتم الانبیا	فرستاد با نسخہ کیما
ز نقش کف پا منور جہاں	هر اک ذرہ گرد پا کھکشاں
جبین نیازم بہ آنجا نهم	مجبلی شود تادلم در تتم
دریں خوش خرامی زمانہ گزشت	کہ تقدیر ما باب تازہ نوشت
خدای مسبب و اسباب ساز	فرستندۀ خوب عشوہ طراز
فرستاد روزے یکے خوب رو	ستائش کننداں بہر کاخ و کو
فروہ آمدہ آں نجستہ نژاد	نجستہ قدوم و نجستہ نہاد
سیادت چو ہمدوش ہم آمدش	سعادت قدم با قدم آمدش
ز بنیان اسلاف و آبا نجیب	ہمہ اقربا و اعزہ مجیب
نہ تخت و نہ تاج شہاں داشتہ	ہمہ کس چو فردوس جاں داشتہ
خراماں خراماں بگرد آمدند	بکشت تمنا ثمر کاشتند
فروغ نظر شد فروغ نگار	دعاے بزرگاں بروشد نثار
مثال بہاراں بگلشن وزید	چو بوے گل تر بہر سو رمید
گل آشنائی چمن در چمن	بوے دلربائی چو مشک ختن

چه صبح تماشا در و بام کرد
 سخن گستری مثلِ قند و نبات
 هواے مسرت ثمر بار شد
 چنین بود آرائش انجمن
 خیاباں خیاباں قدم با قدم
 خموشی چو غنچه دهن داد یافت
 خوش آمد چمن را ورود نگار
 شب مه بدامان سیارگان
 ندیده کسے ایں چنین جا پناه
 به تحسین هر کس به گرد آمدش
 ستودند اوصاف چو خسروی
 تلفت فراواں بطفلاں کشید
 تب و تاب دوراں تفاوت نہ کرد
 به ایں طور عرصہ درازش کشید
 بناے جهان نویں داد یافت
 هواے طرب دامن دل کشید

منور مثال سحر، شام کرد
 تکلم چو آید ز خسرو نبات
 به مهرش همه مرز گلزار شد
 بهار و چراغاں ندیده چمن
 سرائید نغمہ هوا دم بدم
 تکلم چو اوراق گلہا شکافت
 نگار چمن گشتہ بر وے نثار
 شب تار سازندہ کھکشاں
 کہ لطف فراواں بچشمش براہ
 گل ہمنوائی بر افشاندش
 چو اشعار شہ نامہ و مثنوی
 ہماں طور پند بزرگاں شنید
 شب و روز شاداں چہ گرما چہ سرد
 گل تر بہ بستان او ہم دمید
 بہر گوشہ یک نوع نایاب ساخت
 طرب آشنا سوے دیگر ندید

ز گرمی الفت دلم چوں گداخت
 بیک جام خوردیم نوشین ما
 نشستیم و گفتیم و رفتیم ما
 به هر جا رسیدیم باهم دگر
 هواے مسرت بهر سو وزید
 زمانه بهر طور شاداں گزشت
 ولے جوشش کار پایاں نداشت
 اشارت ز اطراف و اکناف دید
 چوں ارژش به شهر شهیراں رسید
 بیا و بآرا است شهر قدیم
 هماں شهر افرنگ تاسیس کرد
 صحافت دراں شهر چشمش کشود
 چناں پهن چادر صحافت کشاد
 گراں بار بر دوش ماداشتیم
 اسیر چنین شد رهائی نخواست
 بهر گام آمد هما رهنما
 مه و سال در سلک سفیتم ما
 گزشتیم باهم ز هر بام و در
 نوید شگفتن بهر گل رسید
 شب و روز یکساں، نه بالا نه پست
 سعادت همانگه نه تنها گزاشت
 بشارت براے رفاقت رسید
 خوش آمد و گفتند خوش آمدید
 که در علم و دانش مثالش عدیم
 به نعمات تاغور^(۱) تقدیس کرد
 خطابت به آزاد^(۲) کردے نمود
 گرفتیم گوشه و بردیم شاد
 هماں را بهم نیز برداشتیم

(۱) رابندر ناتھ ٹیگور

(۲) مولانا ابوالکلام آزاد

کسانے کہ رختش درینجا کشود
کمند اسیری بہ نو واردان
گرفتار زلفش رہائی نخواست
دراں شہر پہنا چو چرخ کبود
بہ لطف فراوان زمانہ چوں رفت
طلبگار ما بود شہر دگر
ہماں شہر شاہان گردوں تبار
بزرگاں و شاہاں بہم آمدند
بتدبیر ایشاں ریاست کشاد
یکے تخت و تاج شاہاں را گرفت
قطب، تاج و آثار گردوں تبار
بہ اینجا حکم خدا آمدیم
گرفتیم اینجا مصمم قیام
خوش آمد چو مارا ہواے چمن
قدم بوسِ ماسد فروغ و فراغ
بہ طرح نویں یک جہاں ساختیم
تمامی تردد بگفتا درود
خوش آمد، نہ مانند قید گراں
بجا بود دی روز امشب بجاست
نگہدار و نگراں ز چشم حسود
یکے شد ہویدا نویدے بدست
زما خواست بندیم زحمت سفر
ہمانجا گرفتے بزرگاں قرار
بتدبیر و تعمیر پرداختند
عناگیر گشتند فرخ نژاد
دگر خانقہ ساخت و آنجانشست
قلعہاے سنگیں، مساجد، مزار
بشارت بہر طور پنداشتیم
دعاے دلی خواست عیش دوام
بہ سیر و تماشائے گنگ و جمن
سوے آسماں جست کردہ دماغ
بہ سیر جہاں نیز پرداختیم

جہاں آشنائی گرفتیم ما
 بجائے کہ رقتیم دانشوراں
 پے ما یکے بود خانہ نشین
 ہمہ روز عیدے بہ کیف و طرب
 کے آمد بایں طور نصف النہار
 زمانہ ولے خوش خراماں ندید
 رُخش مہر تاباں بہ مغرب خمید
 نسیم سحر دامنش چوں کشید
 سموم آمد و خار و خس کرد باغ
 ندانم کجا رفت عشوہ طراز
 دگر بار سوے شبستاں ندید
 نہ شمع شبستاں نہ پروانہ
 بہار چمن راہ دیگر گرفت
 ہمہ روز روشن شب تار شد
 تمنائے پیروز در دل فشرد
 ہوائے چمن گشتہ چوں نوحہ خواں
 بیک تار ہر شہر سفیتیم ما
 بگرد آمدے دوستان مہرباں
 بہ گردش عزیزان ما ہمنشین
 تمنا، تماشا ہمہ وقت شب
 مہ و سال بودے نہ اندر شمار
 اگر دید در عیش داماں کشید
 شب تار داماں روشن ورید
 سوے باغ مرغک مکرر ندید
 خیابان و گلزار گشتہ چو راغ
 ندانم کجا رفت افگندہ ساز
 شبستاں ویران دم در کشید
 نہ رقص پرستار دیوانہ
 خزاں کرد ویران بستان و کشت
 نیستان بستان و گلزار شد
 نہ پدید مرغ دعاہا، ببرد
 عزا خواں عنادل بہ حال چناں

غزل شیوہ نازیناں گزاشت غزلخواں حزیں تاب ہجراں نداشت
 غزلخوانی شاعر خوشنوا نبود انچہ بودے بجالیش بجا
 دل ریش بے دارو و داد گر بروں ریختہ جوے خونِ جگر
 جہانِ سخن ہم برو تارشد چو دل رفت از دست، نا دارشد
 ثمرہا نہ اشجار بستاں نہ کشت بتنگ آمد و راہ صحرا گرفت
 کسے بارِ دیگر ہماں را ندید
 زمانہ بنامش قلم درکشید